

כתר התורה

ע"ש רבי יצחק אבוחצירא זצוק"ל

רבי יצחק יוסף שליט"א

בית ההוראה הארצי כתר תורה ע"פ פסקי מרן

פרשת חקת תשפ"ה

העלון השבועי

מאמר השבוע

הרב אברהם רחמים

זכר ונקבה בראם

בפרשה אנו קוראים על דיני פרה אדומה המטהרים אדם שנגע במת מטומאתו מכשירים אותו לבוא אל הקודש. מיד לאחר פרשת פרה אדומה אנו קוראים על פטירת מרים הנביאה.

בגמרא מובא טעם לסמיכות זו: 'אמר רבי אמי: למה נסמכה מיתת מרים לפרשת פרה אדומה? - לומר לך: מה פרה אדומה מכפרת - אף מיתתן של צדיקים מכפרת'. (מועד קטן כח.)

הרי לנו לימוד מיוחד המלמד אותנו שיש כפרה על כלל ישראל כאשר יש פטירה של צדיק.

כאן ראוי לנו להתבונן. הנה לימוד מיוחד זה שהגמרא מביאה אינו חדש לנו כלל, אלא כבר מצאנו אותו בפרשת 'אחרי מות', כמבואר במדרש:

'א"ר חייא בר אבא בא' בניסן מתו בניו של אהרן ולמה מזכיר מיתתן ביום הכפורים אלא מלמד שכשם שיום הכפורים מכפר כך מיתתן של צדיקים מכפרת ומנין שיום הכפורים מכפר שנאמר (ויקרא טז) 'כי ביום הזה יכפר עליכם לטהר אתכם' ומנין שמיתתן של צדיקים מכפרת דכתיב (שמואל ב כא) 'ויקברו את עצמות שאול וכתבי ויעתרו אלהים לארץ אחרי כן'. ע"כ. (ויקרא רבה פרשת אחרי מות)

הרי לנו לימוד דומה. אם כן, מדוע התורה הקדושה מלמדת אותנו בפרשת חוקת, שמיתתן של צדיקים מכפרת ב' פעמים, הרי כבר נלמד זה מפטירת בני אהרן שנסמכו ליום הכפורים?

אלא, אכן כפילות זו אינה לחינם, אלא יש ללמוד ממנה יסוד נפלא.

הנה, אילו היה לימוד זה נלמד רק מפטירת בני אהרן שנסמכה ליום הכפורים, היה מקום לומר כל מה שמיתתם של צדיקים מכפרת דווקא כאשר מדובר בצדיקים כאלה מיוחדים וקדושים שעוסקים בתורה תדיר, כבני אהרן הכהן שאף היו עובדים תוך הקודש והמקדש.

ברם, לעומת זו צדיק שהוא מיוחד במעשים טובים ושאר הנהגות כמו מרים הנביאה שהיא לא הייתה עובדת במקדש פנימה ולא הייתה מלמדת תורה ברבים אלא הייתה אישה צנועה וצדיקה במעשיה 'צופיה הליכות ביתה' - עיקר פעולתה היא 'בת מלך פנימה' 'הנה באהל', מחוץ לכותלי המקדש. כאן היה מקום לומר שלצדיק או צדקנית מסוג שכזה אין את הכח לכפר על כלל העם.

כאן בא הכתוב ומלמד אותנו היטב. נסמכה פטירת מרים לפרשת פרה לומר לנו שאף צדיקה שכזו בכוחה לכפר על כלל ישראל. בשל כך נסמכה דווקא לפרה אדומה, לפי שפרה אדומה היא באה לכפר אולם עיקר עשייתה בשונה משאר קורבנות שמכפרים הינה מחוץ למקדש, כל הפעולות שהיו עושים בה היו בחוץ, ואף על פי כן היה בה כח לטהר אדם שנטמא באבי אבות הטומאה, אפר הפרה היה מסייע שתשוב ותשרה השכינה עליו, כיוצא בדבר נשים צנועות וצדקניות הגם

'הזכר' - הוא בחינת העושה את עצם מעשה המצווה. 'הנקבה' - הינה הבחינה המסייעת לעוסק במצווה. כדברי הגמרא 'במה נשים זוכות? במה שמשלחות את בעליהם לעסוק בתורה ובזה ששולחות את בניהם ללמוד תורה ובזה שממתינות לבעליהן שיחזרו מלמוד התורה'. הרי שאף על שהאישה אינה עוסקת בתורה יש לה חלק של 'מסייעת' והיא מקבלת שכר מושלם.

מעתה, הנה יש יהודי שעוסק בתורה תדיר הרי שהוא 'זכר', הוא בעצמו מקיים את מצוות תלמוד תורה. אמנם יש יהודי שהוא אינו עוסק בתורה אלא שהוא מסייע למי שעוסק בתורה הרי שהוא בחינת 'נקבה' - מסייע, הרי אף שהוא אינו עושה את עצם מעשה המצווה בשלמות, יש לו שכר מושלם, כמו של הנשים המסייעות.

כיוצא בדבר, יש יהודי שהוא עוסק בגמילות חסדים הקב"ה זיכה אותו בממון שהוא משתמש בו לחסדים גדולים, הכנסת כלה, סיוע ליתומים ואלמנות וכל מיני גמחים, הרי שהוא במצוות חסד - 'זכר', לעומתו התלמיד חכם שעוסק תדיר בתורה, במצוות אלו הוא 'נקבה'. אולם, בשעה שהתלמיד חכם תומך באיש החסד, מעודד אותו וכו' הרי שהוא 'מסייע' לו במפעל החסד הרי שבמצוות גמילות חסדים הוא בחינת 'נקבה', וזוכה לשכר מושלם מדין המסייע.

הרי שכל אדם יכול ליטול חלק בכל המצוות הנה המצוות שאנו עושים בפועל אנו נחשבים כזכרים אולם המצוות שאין אנו בקיאים בעשייתן או אין לנו את היכולת לעשותם אנו יכולים לקחת בהם חלק מדין המסייע.

מעתה, נבוא ונכיר טובה להאי גברא רבה הרב אלון בן שבת שליט"א שעוסק במסירות נפש בארגון 'כתר תורה', ארגון מיוחד של זיכוי הרבים, הרבצת תורה הלכה למעשה ושאר מעשים טובים בכל התחומים שבקודש, הנה, הקב"ה זיכה אותו להיות 'זכר' במצווה יקרה זו של זיכוי הרבים.

אולם, לכל אחד יש את האפשרות לבוא וליטול חלק בארגון הקדוש הזה, אף מי שלא זכה להיות 'זכר' במצווה זו, יכול להיות 'מסייע' וכל אחד ואחת לפי מה שחנן אותו הקב"ה יכול לתת סיוע הן על ידי תמיכה של ממון, הן על ידי עידוד ומילים טובות וכו' וכך ליטול שכר מושלם מאת הקב"ה.

יהי רצון שיהיה חלקנו בתורה ובמצוות הן בבחינת עושה והן בבחינת מסייע, אמן.

שאלה

בענין מה שנהגו שלא לשתות מים בזמן התקופה, מה המקור לזה, ומתי חל בדיוק תקופת תמוז (תשפ"ה) כי ראיתי לוחות שציינו זאת בשבוע שעבר בתאריך יום המישי ל' סיון בשעה 16:21 ו-2 חלקים ו-35 רגעים. ויש לוחות שציינו לשבוע הבא בליל שלישי י"ב תמוז בשעה 1:30. מה הנכון להלכה בזה?

תשובה

תשובה זו יש לחלק לב' ענינים: א' דרך חישוב התקופה. ב' מקור המנהג שלא לשתות מים בשעת התקופה.

דרך חישוב התקופה

לא אאריך כאן בענין חישוב התקופות ודרוש לזה הקדמה גדולה בענין סוד העיבור וסדר הכנת הלוח העברי המבוא ברמב"ם בהלכות קידוש החודש, וענין בקונטרס שבילי דרקי לבצל התפארת ישראל בהקדמה למסכת שבת שביאר בקצרה ובתכלית הדקדוק את סוד העיבור. וכאן אכתוב בקצרה ממש מה שנוגע לחישוב התקופה.

ראשית ידוע שיש במשך השנה ארבע עונות, אביב, קיץ, בציר, (סתיו) חורף, והן הנקראים תקופת ניסן, תקופת תמוז, תקופת תשרי, ותקופת טבת.

והטעם שצריכים אנו לידע חשבון התקופות הוא משום שיש בזה נפקא מינה לענין אמירת טל ומטר בתפילה (שבחוץ לארץ מתחילין לאומרו בערבית שישים יום אחר תקופת תשרי) וכן נפק"מ לענין ברכת החמה שיש לאמרה כל 28 שנה בתקופת ניסן שבה החמה חוזרת למקום שעמדה ביום שנבראת.

ויש בחישוב התקופה ב' שיטות עיקריות.

שיטת שמואל והיא על פי דברי הגמרא בעירובין נו. אמר שמואל אין בין תקופה לתקופה אלא צ"א יום וז' שעות ומחצה (91 יום ו-7.5 שעות) ע"ש. ולפי זה יוצא שחישוב הזמן הכולל של ארבע תקופות הן 365 יום ו-6 שעות. וזהו שנת חמה, כלומר שכדור הארץ מקיף את השמש במשך שנה אחת שאורכה 365 יום ו-6 שעות.

וידוע ששנת לבנה (שהלבנה הסובבת את כדור הארץ במשך 12 חודש תוך כדי שהוא סובב סביב השמש) היא שנד' יום ח' שעות ותתע"ו חלקים. (354 יום ו-8 שעות ו-876 חלקים שהן 48.6 דקות מאחר וכל 18 חלקים הן דקה אחת שהרי שעה אחת חז"ל חילקה לתת"ף חלקים וכשנחלק 1080 חלקים ל-60 יהיה 18 וא"כ כל 18 חלקים הוא דקה שלנו).

נמצא שיש הפרש בין שנת חמה לשנת לבנה והוא הפרש של י' ימים, כא' שעות, ר"ד חלקים. (10 יום ו-21 שעות ו-11.3 דקות)

ובכדי לדעת מתי יחול תקופת תמוז יש לדעת קודם מתי תחול תקופת ניסן וממנה יש למנות 91 יום ו-7.5 שעות וכנ"ל.

והנה ידוע שהמאורות נתלו בליל רביעי (שעה 18:00) והלבנה נראית עם החמה בתחילה יחד, ושוב נעלמה מיד עד ליום שיש בסוף שעה 14 של היום שאז נראה מולד הלבנה הראשון (השעות הללו נתחיל למנותן מהלילה שהוא מתחיל מהשעה 18:00) והוא נקרא בפי המעברים מולד וי"ד כלומר שהמולד היה ביום ו' בשעה יד'.

ומעתה כשנרצה לחשב את תקופת ניסן הראשון צריכים אנו לחשב לאחר שני תקופות שהרי אנו נוקטים להלכה לענין העיבור שבתשרי נברא העולם ולכן כשנרצה לידע תקופת ניסן הראשון נחשב שני תקופות לאחר.

ודרך החישוב הוא על פי מה שכתבתי שההפרש בין שנת חמה ללבנה הוא יכ"א ר"ד וא"כ ההפרש של חצי שנת חמה על לבנה (שהוא משך שני תקופות) הוא ה' ימים ו-י' שעות ותרכ"ב חלקים וכשנוסיף על זה יום אחד ו-23 שעות (שהוא משך הזמן וההפרש שיש בין ליל רביעי שבו נתלו המאורות לבין יום ו' בשעה 14 שהוא מולד וי"ד) הרי לנו ז' יום ט' שעות ותרכ"ב חלקים כלומר שיזמן תקופת ניסן הראשון הוא ז' ט' תרכ"ב קודם מולד ניסן הראשון שיזמנה חל ביום רביעי בשעה ט' ותרכ"ב חלקים.

ומכאן ואילך נוכל לחשב את כל זמני התקופות.

המשך בעמ' 3

פנייה להוצאה לפועל על מנת לגבות חוב שניתן עבור צ"ק ביטחון

שאלה: ראובן לקח הלוואה משמעון ואחת התקנות של הגמ"ח זה להפקיד צ"ק ערבון, בהגיע מועד הפירעון ראובן לא החזיר את ההלוואה במועדה גם לאחר אזהרות חוזרות ונשנות. שמעון הפקיד את הצ"ק והצ"ק לא כובד בבנק, ומשכך, שמעון שואל האם הוא יכול להוצל"פ, או שיש לאסור משום דנחשב לתביעה בערכאות?

תשובה: בהרבה בתי דינים נהוג שתובע בא עם צ"ק, מודיעים ללווה שיש שטר או צ"ק, ואם יש לו טענה נגד זה, שתוך כמה ימים יכול לטעון טענותיו בבי"ד, ואם לא בא לטעון, מתירים למחזיק בצ"ק לממש את השטר בהוצאה לפועל. אופציה שניה זה לפנות להוצל"פ ולבקש לעשות עיקול על נכסי הלווה עד שיתן את הכסף.

נימוקים: מובא בגמ' (ב"ק כז:) מחלוקת אמוראים אי עביד איניש דינא לנפשיה או לאו, ופסק ברמב"ם (סנהדרין ב, יב) יש לאדם לעשות דין לעצמו אם יש בידו כח, הואיל וכדת וכהלכה הוא עושה אינו חייב לטרוח ולבוא לבית דין, אע"פ שלא היה שם הפסד בנכסיו אילו נתאחר ובהלכה ודין אמת דן עליו בעל דינו והביאו לבית דין ודרשו ומצאו שעשה כהלכה ודין אמת דן לעצמו, אין סותרים דינו, וכך נפסק בשו"ע (חו"מ ס' ד). בתרומת הדשן (סי' דש) הקשה מדוע אסור לתבוע חוב שעברה עליו שמיטה, לכאורה שיהיה מותר ע"י שיתבע החוב בערכאות, עפ"י דברי רש"י (גיטין לו: ד"ה דתלי ליה) שיכול המלוה לתלות את הלווה על העץ עד שיאמר במתנה אני נותן לך, ואין כאן לא יגוש כיון שלא תבעו בבי"ד, וכיון שערכאות אינם בבי"ד יהיה מותר לו לכופו על ידם, ותי' וז"ל: "יש לומר דאפי' שרי לכופו בזרוע ובגבורות יד אפי"ה על ידי נכרים אסור לעשויו, דכה"ג כתב המרדכי דאפי' במידי דינו כל דאליה גבר אין לתקוף ולאדם אחד על חבירו על ידי נכרים כלל, ומכוער הדבר לעשויו ע"י נכרים, וכן נפסק ברמ"א (סי' ד).

השאלה כעת היא האם גביית צ"ק בהוצל"פ נחשב כתביעה בערכאות? קיי"ל שיש איסור בתביעה בערכאות, אבל בגביית צ"ק ע"י הוצאה לפועל לא שייך איסור זה, דמלשון התרומת הדשן נראה דהאיסור הוא דהוי אלימות טפי מאשר הוא בעצמו יעשה דין, המבואר מדבריו שהאיסור הוא לא עצם הפניה לערכאות, אלא בגלל אופי הגבייה ע"י גוים שזה גבייה אלימנטא, אבל כיון שפונים להוצל"פ זה עזרה למחזיק הצ"ק שיוכל לגבות זאת, דהיינו לאחר שחזר הצ"ק אז ההוצאה לפועל נותנת לו זכות לגבות הצ"ק מבעל החשבון, וזה לא נחשב כעושה דין לעצמו, דרק גובה את החוב דחייב לו. זאת ועוד, דבנותן צ"ק עבור הלוואה יש יותר סיבה להתיר לפנות להוצאה לפועל, כיון שלמקבל הצ"ק יש אפשרות לגבות ישירות מהבנק, ולכן יש להחיל בזה את כל כללי ודיני הצ"ק הנהוגים בכללי המסחר של גביית הצ"ק, ובאופן רגיל יש צורה פשוטה של גביה שניגש אל הבנק ופודה הצ"ק, אבל יש עוד צורת גבייה שזה לגשת להוצאה לפועל, אבל זה סך הכל סוג של גביית צ"ק, ולא כתביעה בערכאות.

ישנם מקורות בפוסקים שמתירים זאת, יעויין בשו"ת מהרש"ם (ח"ג סי' סה) שהביא בשם הדעת קדושים שבטארטין [כעין צ"ק בזמנינו] שאין עליהם טענות ומענות מותר לתבוע בערכאות מבלי רשות ב"ד. אבל בתשובה אחרת (ח"א סי' פט) הביא בשם הדע"ק באופן אחר "דבמה שהנתבע מודה שחייב ואין עליו התדיינות כלל, מדינא א"צ רשות ב"ד כי כעת אין כח ב"ד יפה, ורק מידת חסידות להודיע לבי"ד והם יתנו לו תיכף רשות לגבות חובו בערכאות של גוים, וכתב ע"ז שעפ"י נהוג שרואה שהנתבע מודה על חובו רק משתמט מלשלם, והתובע תבע בכח טראטע, עושה פשרה גם בלי רצון הצדדים להחזיר ההוצאות כפי ראות העין, וכן שדבריו אלו אין להם ראייה בפוסקים, אבל לפי

המשך בעמ' 4

שיטת רב אדא

אולם יש בזה שיטה נוספת והיא שיטת רב אדא (אינו מובא בתלמוד אל בראשונים) והוא סובר ששנת חמה היא 365 יום ו-5 שעות ו-1 חלקים ו-48 רגעים (76 רגעים = חלק אחד. נמצא שההפרש הוא 365 יום ו-5 שעות ו-25 שניות לערך) והא כמה דקות פחות משמואל.

ומה שגרם לו לרב אדא לחשב כך הוא משום שראינו שכל 19 שנים (מחזור קטן) יש הפרש של שעה אחת ותפ"ה חלקים (26.9 דקות) בין החמה ללכנה, וזהו למרות שאנו מעבירים 7 שנים מתוך ה-19 שנה בכדי לקרב את שנת לבנה לשנת חמה, ולכן רב אדא הכריח מכאן ששנת חמה היא מעט פחות.

ולפי זה יוצא שמשך תקופה אחת לרב אדא הוא 91 יום 7 שעות 519 חלקים 3 רגעים שהוא מעט פחות משיעורו של שמואל.

עוד נחלק רב אדא על שמואל ולשיטתו תקופת ניסן יוצא בדיוק בעת מולד ניסן ולא שבוע לפניו.

ומכאן זה נוצר ההפרש בין תקופת רב אדא לתקופת שמואל כי כל 19 שנה ישנו הפרש ביניהם של שעה ותפ"ה חלקים ואנו כעת בשנת תשפ"ה לבריאת העולם שזה 5785 שנה וכשנחלק ב-19 (מחזורים) הרי 304 וכשנכפיל 304 כפול 1 שעה ו-26.9 דקות הרי 440 שעות 18.3 יום וזה ההפרש בין תקופת רב שמואל לתקופת רב אדא אלא שכיון שתקופת שמואל התחילה 7 ימים קודם לתקופת רב אדא א"כ ההפרש ביניהם 12.3 יום.

ולכן זה הענין שאנו רואים שבחלק מהלוחות כתבו שזמן תקופת תמוז חל בתאריך ל' סיון ובחלק מהלוחות כתבו שחל בתאריך י"ב תמוז.

ולענין הלכה אנו נוטים בענין התקופות בדעת שמואל כידוע, וכמו שכתב הפרי חדש או"ח ס"ו תכח שנהגו להכריז על התקופות כשיטת שמואל, וכ"כ בתשובות צמח צדק סימן יד, ובדעת תורה סימן תכח ס"ז בשם הישועות יעקב, ובנהר מצרים יו"ד הלכות מאכ"א מחמת סכנה ס"ב. ע"ש. ולכן זמן התקופה העיקרי הוא בשבוע הבא בתאריך יב' בתמוז. ויש שנוהרים בזה לחוש לשני השיטות הן לשיטת שמואל והן לשיטת רב אדא וכמ"ש בנהר מצרים שם, וכ"כ בשו"ת יוסף אומץ (סימן מב) ומכל מקום העיקר בזה לחוש רק לשיטת שמואל וכן המנהג פשוט.

מקור וטעם המנהג

כתב הרמ"א יו"ד (סימן קטז ס"ה וכ"כ באו"ח סימן תנה ס"א) ומנהג פשוט שלא לשנות מים בשעת התקופה וכן כתבו הקדמונים ואין לשנות (אבודרהם ומרדכי ס"פ כל שעה רוקח סימן ער"ה ומהרי"ל ומנהגים).

ובטעם הדבר כתב באבודרהם וז"ל: מצאתי כתוב שיש לזוהר בכל תקופה מארבעתן שלא לשנות מים בשעת התקופה משום סכנה שלא ינוק ויתנפח.

מפני שתקופת ניסן היא לפי שנהפכו ממי מצרים לדם לפי רגע.

ותקופת תמוז לפי שבשעה שאמר הקב"ה למשה ולאחרן ודברתם אל הסלע לעיניהם ונתן מימיו, והם לא עשו כן והכו אותו וזב ממנו דם שנאמר הן הכה צור ויזובו מים ואין זיבה אלא דם שנאמר ואשה כי יזוב זוב דמה ובאותה שעה לקו כל המימות בדם.

ותקופת תשרי לפי שבאותו פרק בא אברהם לשחוט את יצחק בנו וטפטה הסכין דם ואותה טיפה נתפרשה במימות.

ותקופת טבת היא לפי שבאותו הפרק נשחטה בת יפתח ונהפכו כל המימות לדם ואי אפשר לעולם בלא צחצוח דם באותם פרקים והוא מלקה.

ויש אומרים שארבעה מלאכים ממונים על המים בארבעה תקופות אלו כל אחד ואחד תקופתו ומתחלפין וכשזו יוצא זה נכנס עומדים המים בלא שמירה.

ויש אומרים שהשטן משליך טפה של מרה במים. ויש אומרים כי עקרב מתגרה עם אריה ועקרב משליך טפת דם במים כשאומרים תקופה נופלת.

והנה הדרכי משה (קטז אות ה) הביא להאבודרהם וכתב וז"ל: כתב הרד"א מ"כ שיש לזוהר בכל תקופה שלא לשנות מים בשעת התקופה משום סכנה שלא יתנוק ויתנפח. והטעם כי טיפה דם נופלת בין תקופה לתקופה למים.

אבל החכם בן עזרא כתב שאלו חכמי קירא"ון לרב האי למאי נוהגין ישראל שבמערב להשמר שלא ישתו מים בשעת התקופה, והשיב כי ניוחש בעלמא הוא בעבור שהוא תחילת השנה או רביעית ולא ירצו לשנות מים שימצאו בחגם ע"כ יאכלו בה כל מינים מתוקין להיות שיתנם מתוקה.

ואני אומר מתוקה שנת העובד הש"י הבוטח בו לבדו והנה הוידעים תקופת

האמת לא אמרו כי תזיק בו אכילה ושתיה ודבר ניפוח שיחות הזקנות ויש מהגאונים שאמרו כי לא נחש ביעקב אלא הקדמונים אמרו אלו הדברים להפחיד בני אדם מהש"י ולא יוסיפו הרשעים לרשוע וישבו כדי שיצילם הש"י מד' תקופות השנה עכ"ל והגאון יעב"ץ במור וקציעה הביא בשם מר אביו החכם צבי דהאידנא אין אנו חוששים כל עיקר בענין התקופה, כיון שאין לו יסוד בתלמוד.

אולם הפרי חדש סו"ס תכה כתב, היא עקרי' ואל תחוש לדברי הח' אבן עזרא שכ' שדבר הניפוח ששיחת זקנות היא, שאנו בזמנינו זה שמענו כמה וכמה ניפוחים משתיית מים בשעת התקופה מהם מותים מהם מתרפאים.

ובספר הליכות עולם חלק ז עמוד קפד כתב דנראה שהפר"ח לא ראה מש"כ רב האי גאון שממנו נסתייע האבן עזרא. אולם הביא עוד בהליכו"ע שם שהדבר מפורש בתשובת הגאונים (שערי תשובה סו"ס פ) שהוא מנהג פשוט בכל העולם שלא לשנות מים בכל תקופה מפני חילוף המשמרות. וכ"כ מרן החיד"א (מחז"ב תנה סק"א) שכן המנהג בארץ הצבי, ובערי איטליה ובכל גלילות תורכיה.

משך הזמן שאין לשנות מים

בספר מנהגי מהרי"ל בליקוטים (סימן נו) כתב שמהרי"ל היה נוהר בתקופה שלש שעות בין מלפניה ובין מלאחריה, וכתב ע"ז הכנה"ג (אות לו) ולא ראיתי עכשיו נוהגין כן, אלא רק כחצי שעה קודם התקופה ואחריה. והגאון ויאמר יצחק (סוף חלק או"ח דינים נפרדים אות א) הבין בדעת הכנה"ג דר"ל רבע שעה קודם התקופה ורבע שעה לאחריה. אולם הרב נהר מצרים (זף עז ע"ב) הבין בדעת הכנה"ג שצריך לזוהר חצי שעה קודם התקופה וחצי שעה לאחריה, וכ"כ בספר נה שלום (סימן קטז אות ה) ומדברי ספר חסידים סימן תתנ"א נראה שמספיק להמתין זמן מועט כמו שכתב בבבית עולם שם. ולמעשה נוהגים להפריש חצי שעה קודם וחצי שעה לאחר מכן.

אחר זמן התקופה המים מותרים בשתייה

הנה הבית יוסף (סימן תנה) כתב בשם המרדכי והגמ"י דס"ל שכל מים שהיו בתלוש בשעת התקופה צריך לשפך, ואפילו אחר כמה ימים. אולם בספר חסידים סימן תתנא נראה דס"ל דהסכנה אינה כששותה בשעת התקופה, וכ"כ המגן אברהם (סימן תנה אות א) בדעת הרמ"א להתיר בדיעבד, וכ"כ החיד"א במחזיק ברכה הג"ל, ובהליכו"ע שם עמוד קפה כתב ע"ז דנהגו במילתא מציעתא משום תשוב רב האי גאון לאנשי קירואן הג"ל.

שמירה על המים על ידי שנותנים בהם ברזל

כתב מהרי"ל (מנהגים הלכות מ"א דלישת המצות אות ז) בשם מהר"א ק (רבי אברהם קלויזנר רבו של מהרי"ל) לתת ברזל אל המים כל זמן התקופה ואז אין רשות למיזיק. ע"ש. וכ"כ הרמ"א בסיומן תנה ס"א וכ"כ הש"י והכנה"ג.

וכתב מהרש"ם בדעת"ת שם שהוא הדין לשאר מיני מתכות ודלא כדעת פרי מגדים (תנה א"א סק"ח) שנטה לומר דוקא ברזל.

וכתב מהר"ח פלאגי בספרו רוח חיים (או"ח תנה) כשנותן הברזל תוך המים יאמר שזכות האמהות בלהה רחל זלפה לאה (ר"ת ברזל) שהעמידו שנים עשר שבטי יח, יעמוד לנו להצילנו מכל גזרות קשות ורעות. וכ"כ בספר קב הישר (פרק מז).

היכן להניח את הברזל

בספר בית דוד ביסטרין (קטז עמוד כ) כתב שהברזל צריך להיות על המאכל והמשקה ממש ולא מועיל מה שיניח על הכלי שמונח בו המאכל.

אולם הגאון מהרש"ם (בהגהותיו לאו"ח סו"ס תכה) כתב שהמנהג שאין נותנים הברזל לתוך המים ודי במה שנותנים מעל הקדרה.

והוא הדין אם הכלי עצמו מברזל הדבר מועיל. כ"כ החיד"א ע"פ הרוקח בזרוע ימין על הגדה של פסח שלכן לא ביקש פירעה במכת דם, שהיה שותה בכלי מתכת ובהם לא היה נהפך לדם. ע"ש.

מים מבושלים ושאר משקים

ובהליכו"ע (שם עמוד קפו) כתב שאין צריך להחמיר להניח ברזל במרק מבושל או מיני מולחים וכדומה וכ"כ הש"י והפר"ח ובשולחן גבוה (ס"ק יח) ושאר צריך לזוהר אלא במים ולא בשאר משקים כמו יין וכדומה. (וע"ש שכן הדין אפילו ביין מזוג במים) וכ"כ החיד"א בשו"ת יוסף אומץ (סימן מב) ובשו"ת שם אריה (יו"ד סימן כח)

בכרה

אלון בן שבת

מטרות העמידה

קמחא דפסחא

לימוד שירת הבקשות לילדים

בית הוראה

לימוד טעמי המקרא

כולל אברכים

שבעה"ר נחשב כהיתר לתבוע, ואין הבי"ד נותנים סירובים, כדאי הוא הגה"ק לסמוך עליו" עכ"ל.

לעומת זאת מובא בשו"ת אבן ישראל (ח"ח סי' צה) דמי שיש לו צ'קים מבעל חוב שאינו משלם לו חוב, אי מותר ללכת להוצל"פ, והשיב דיש בזה איסור של לקיחת משכון שלא ע"י בי"ד דזה איסור דאורייתא, וכן יש לחוש מדינת דמסדרין לבע"ה, וההוצל"פ לא מניחים לו מה שצריך על פי דין להניח, ודן שם באריכות, ולבסוף מסיק דבצ'קים של הלווה בודאי אסור בלקיחת משכון בלי בי"ד, דאיכא איסור לאו דלקיחת משכון, וגם צ'קים של מקח וממכר נמי היכא דזקף עליה במלווה איכא איסורא, ואפי' לא זקפו עליו במלווה, מ"מ איכא שאלה של מסדרין לבע"ה, דאיכא ב' דעות בשו"ע (סי' צו) וצריך לחוש להני דס"ל דגם במסחר ובשכר שכיר נמי איכא דינא דמסדרין, והיכא דגובין ממנו יותר הוה שאלה דגוילה כיון דיש לו זכות ע"פ התורה לסדר לו. וכן פסק בשו"ת שבת הלוי (ח"י סי' רס"ג אות ג) היינו שגם שמתירים לפנות להוצל"פ בתנאי שזה עומד בקריטריון של חו"מ (סי' צו),

וראיתי בשו"ת מהר"ש (ח"ז סי' קלג אות ב) כתב "ובדבר לעשות הוצאות בערכאות בלי רשות בי"ד על "וועקסיל" [צ'ק] לפענ"ד קשה להתיר, ומה שהביא בשם הדע"ק, דבשטר שיש חיוב ברור הוא רק מדת חסידות, באמת קשה לסמוך ע"ז דשם משמע דרק באם רואים שבשאת נפש לא רצה לשלם אז חייב לשלם הוצאות, אבל בעיתים הללו לפעמים באמת אין ביכולת הלווה לשלם ה"וועקסיל", ובדיני ישראל צריך לוותר לו על הזמן כמפורש בחו"מ (סי' ק), היינו דס"ל למהר"ש דכיון דגם שיש חוב יש גם הלכה באיזה צורה ובאיזה זמן גובים, לכן לפני שפונים לערכאות צריכים לבדוק ולברר בדיני התורה מה הדין בזה, והאם אפשר לגבות. וכך נהגו בהרבה בתי דינים שתובע בא עם צ'ק, או אפילו גמ"ח שמגיע עם שטר הלוואה, מודיעים ללווה שיש שטר או צ'ק, ואם יש לו טענה נגד זה, שתוך כמה ימים יכול לטעון טענותיו בב"ד, ואם לא בא לטעון, מתירים לו לממש את השטר בהוצאה לפועל.

אופציה נוספת יש באופן שחושש מהפסד יכול לפנות מיד להוצל"פ לבקש מהם לעשות עיקול, שכן, הובא במנחת פתים (סי' כ"ו א') בשם הרמ"ע מפאנו (סי' נא) שבמקום פסידא כגון שהלווה מבזבז נכסיו ואם ימתין המלווה לרשות בי"ד בתוך כך יבזבז הלווה נכסיו, יכול לעשות עיקול בערכאות. ואח"כ ילך עם הלווה לדין, דכמו במקום פסידא עושה אדם דין לעצמו, כך גם כאן יוכל לפנות להוצל"פ שיעשו עיקול. וכן כתב בשמו בדברי גאונים (כלל פ, סי' ו) "דבמקום פסידא מותר לעקל בערכאות, ואחרי שבעו"ה אזלה יד מישראל ורבו המבריחים את נכסיהם ונועלים דלת בפני לוין, ראינו לכל גדולי רבותינו נותנים רשות לעקל בדיני עכו"ם לממון הנתבע ביד הנפקד וכו', ואח"כ יסדרו טענותיהם בפני הדיינים, ופשיטא שלא הוצרכו לכך אלא במקום שאין דבריהם נשמעים כל הצורך ובכה"ג סברא הוא ותורה שלמה ליכא לספוקי עלה, ועל זה סמכנו פעמים רבות שבא מעשה לדינו".

בברכה יגאל אלון

שור המצאה מן המזרח

הרב יוסף חיים בן שבת

הרב יחיא קאפה

השבוע אכתוב אודות מארי יחיא קאפה. ובשבוע הבא אודות נכדו המפורסם הרב יוסף קאפה

אן אקדים בקיצור מילים, ואכסה טפחיים ואומר, כי בענין עריכת המאמרים אודות חיייהם של חכמי ישראל הספרדים. שהרי ידוע ומפורסם כי לא כל חכמי ישראל חשבו באותה מחשבה אחידה ואף פסיקותם בהלכה שונה אלו מאלו, ואלו ואלו דברי אלוקים חיים. ואף אם רבה מחלוקתם זה עם זה הרי לשם שמים נחלקו, ולא עליו מוטלת המלאכה לדבר או להקצות מקצתם של חכמי ישראל אשר דעתם היתה שונה מאי אלו הלכות או מנהגים ידועים. וה' יהיה בעזרונו לבל תצא תקלה תח"י.

ועם כל זאת מעטים הנושאים אשר דברו בהם פוסקי הדור בחריפות יתירה, וכבואי לכתוב אודות הרב יחיא קאפה שהיה מאנשי הדורעים עלי להציג ולהניח בפניהם הקוראים ה"יו את פסיקתם של גדולי הדור בנושא, ועדיין בלא להביע דעתי הבטלה. וכדלקמן בקיצור נמרץ: ז"ל של הרב אלישיב זצ"ל: מי שעדיין מחזיק בכפירה בקבלה, פסול לעדות ולכל דבר. אי אפשר להשתמש בו לעד קידושין וכדומה, כי הוא פסול. ע"כ. ובספר בירורי הלכות דף ר"מ בשם הגרע"י זצ"ל שאין לצרפם למניין. וכ"פ הגר"ח קנייבסקי שליט"א שהם כאפיקורסים לכל דבריהם. ע"כ.

ואף כי נתחייבתי בתחילה לקצר, לא אעצור אודות אותו עם הארץ הידוע לשמצה, בו רשף ללא תחתיית העומס עד אין סוף בדעות נכזבות ועקלקלות, איש אשר אין רוח בו, ומוחו הקודח קודח ללא לאות להכחיש כל אמת אפשרית, וכל המישור ישים לעקוב, ובשנעים פנים יטור את השרץ. את כדור הארץ יטח, ואת חכמי ישראל יכפיש, את הזוהר יכחיש, ואת הקבלה יחשיב לזרא, ואת ההוגים בה יתן למרמסת פיו ע"ל. שימו לבבכם כי כל זה בא לו כפי הידוע שלא שת ליבו לשמוע אל גדולי ישראל אשר מפייהם אנו חיים, ומרגע שהחל להתלבש כבן תורה כבר זחה דעתו עליו ושם עצמו מעל גבוה, גאוותו בשחקים. ע"כ. ישמע חכם וירחק.

הרב מארי יחיא קאפה זצ"ל. המארי הישיש, נולד לאמו ולאביו שלמה (סלימאן) בשנת תר"ו (1850) בצנעה שבתיומן. אמו נפטרה כשהיה בן שנה, ואביו נשא אישה אחרת. כשהיה בן שמונה נפטר גם אביו שלמה, מארי יחיא קאפה גדל אצל סבו שלום, שטיפל בו במסירות מתוך דוחק, ולמד אצל מארי חיים קורח, ומארי יוסף אלקארה.

מארי יחיא קאפה נשא לאישה את נַקְמָה. הוא עבד כצורך כסף, והיה כרוקמת ותופרת. המשפחה חיה בדוחק. חלק מילדיהם מתו, שניים מתוכם ברעב הגדול בשנת תרס"ה (1905). רק בן אחד ושתי בנות נשארו בחיים.

סקירה קצרה אודות מקורה של תנועת הדורעים

מארי יחיא קאפה היה ממייסדי וממנהיגי תנועת "דור דעה", או הדורעים, שפעלה בתיומן. בעיקר בעיר צנעה, למען חזרתה של יהדות תיומן לפסיקות הרמב"ם ורס"ג כימים שהיו טרם קבלת השולחן הערוך. הם התנגדו ללימודי קבלה ולספר הזוהר, ועודדו ללימודי השכלה רחבה. פעילותו של מארי יחיא קאפה וחבורתו עוררה התנגדות בקהילה היהודית. מתנגדי ה'דורעים', אף שהיו את רוב הקהילה היהודית בצנעה, כונו בפי ה'דורעים': 'העיקשים'.

מארי יחיא קאפה ממנהיגי ה'דורעים', ומארי יחיא יצחק הלוי מראשי הקהילה המשיכו לשתף פעולה בבית הדין והקפידו שלא ללבות את חילוקי הדעות, אלא שהמחלוקות החריפו לחומות והלשונות, דבר שהביא להתערבות השלטון המקומי בחיי הקהילה היהודית מתוך חשש לערעור יציבות המשטר.

בשנת תר"ס (1899), כשהיה בן 50, מארי יחיא קאפה נבחר לחכם באשי – הרב הראשי של תיומן. כהונתו נמשכה שש שנים בלבד, ולאחריה התפרנס כמלמד תינוקות בביתו של חיים סכארי. **בסביבות** שנת תרע"ג (1914) באת הספר נסגר בצו השלטונות, כנראה בשל הלשונות ועלילות שואו מצד מתנגדי תנועת "דור דעה". מארי יחיא קאפה, בנו מארי דוד, וחברים נוספים בתנועה, נכלאו בחשד לשיתוף פעולה עם הבריטים וערעור הסדר הציבורי. **פעילות** התנועה נאסרה, ובכלל האיסור מפגשי לימוד או תפילה בבתים פרטיים. חברי התנועה המשיכו להיפגש בסתר, והתקבצו כל מוצאי שבת לשיעורו הקבוע של מארי יחיא קאפה ב'מורה נבוכים' לרמב"ם.

בשנת תר"ח (1918), באחד נכתב המעצרים, ותפסו מארי יחיא קאפה, שהיה אז בן 68, בנו מארי דוד וחברים נוספים במהלך שיעור תורה. בנו – מארי דוד, אביו של מארי יוסף קאפה, שהיה אז רק בן שנה, הוכה נמרצות בידי השוטרים. קת אחת הרובים פגעה קשות בצלעותיו. הנזק הלך והחמיר והוא מת מפצעיו.

תוכן הספר מלחמות ה'

אקדים ואומר, עצם העובדה שאני כותב דעה מסוימת אין זה אומר שהיא מוסכמת לכל ושאלו לה תשובה או סתירה. רק שלא כאן המקום להשיב על דעות וכו'. כמו כן אינני מסתיר דעות ופסקים גם אם קשה לפעמים לקרוא אותם מחמת חריפותם ואי ההסכם איתם.

בסוף המאה התשע עשרה פרצה מחלוקת בין מתנגדי הקבלה ושולליה (ה'דורעים'), לבין המאמינים בקדמונותה ובקדושתה (שכינו "עיקשים"). במהלך העשור השני של המאה ה-20 הגיעה המחלוקת לכלל משבר. בשיאה הביא הרב יחיא יצחק הלוי, ממנהיגי ה"עיקשים", את המחלוקת בפני האימאם, שליט תיומן, יחיא חמיד אלדין. **לאחר** שנכנס מספר פעמים למאסר בעקבות פעילותו, החל הרב קאפה לכתוב את ספרו "מלחמות ה'". הוא לא נרתע עוד מלכתוב את הספר לאחר מאסרו, מפני שראה, לדברי נכדו-נכדו אביבית לוי, בייסורים שחווה עונש על ש"חס על כבוד עצמו יותר מכבוד שמיים". את הספר כתב עד שנת תרפ"ז והוא יצא בשנת תרצ"א (1931) בבית הדפוס פ' עניו בשכונת גאולה שבירושלים.

בספר, שבו מציג הרב קאפה את עמדתו בנושא הזוהר והקבלה, הוא מנסה לטעון שחכמי ישראל לדורותיהם (כדוגמאות הוא מביא את חז"ל ובראשם רבי שמעון בן יוחאי עצמו, שנטען שהוא מתבר ספר זוהר, ואחר כך רב סעדיה גאון, רבי יהודה הלוי ואתרם), הציבו עמדה חריפה לחלוטין מעמדתו של מחבר ספר הזוהר. הוא אף טוען שהקבלה וספר הזוהר הם לא פחות עבודה זרה בשיתוף – אמונה בה' לצד אמונה בכוחות נוספים, נמוכים יותר, עשר הספירות. ועוד ועוד טענות ידועות.

הספר פותח בשאלה "אחד התלמידים" למתנגדו של הרב, מחבר הספר. בעקבות התשובה, מתפתחים חילוקי דברים בין המחבר לבין מתנגדו, ובסופם, פורס הרב את משנתו בקפ"ד (נקודות שאלה). הספר נכתב בסגנון חריף עד מאוד, ורבי משה די לאון, (שבזמנו נמצא הזוהר ושהוא מחבר הזוהר לדעתם) מכונה בו רבות "המסית נביא השקר מחבר הזוהר".

צאת הספר עוררה את חמתם של העיקשים, ובמענה לעמדה שוללת-הקבלה שבו, החל להתחבר בצנעה בשנת תרצ"ב ספר בשם "אמונת ה'", שמטרתו להשיב על טענות הרב קאפה בספרו. על הספר לא נכתב שם מחברו, והוא נכתב בסגנון חריף כגון הרב קאפה ועודו. בשנת תרצ"ד הושלמה כתיבת הספר, והוא פורסם בירושלים גם הוא בשנת תרצ"ח. הספר חובר על ידי רבנים שונים. לפי עדות אחד מהם, בכתיבה נטלו חלק הרב יחיא ערוסי, הרב סעיד עזרי, הרב נתנאל אלשיך, הרב יוסף צוברי ונוספים.

פסיקת הרב יחיא קאפה נפטר ביום שבת י"א בכסלו ה'תרצ"ב, דצמבר 1931 ונקבר בצנעה. וכן נכתב על המצבה: במנחת ש"ק י"א כסלו ברמ"ג ארץ רעשה וכוכבים אספו נגהם, יום שואה ומשואה, ומס כל לב רפו כל ידים וכל ברכים תלכנה מים, על הקלח ארון האלהים המאיר לארץ באור תורה ונר מצוה וקין אורה. ה"ה [הלא הוא] השה"ט [השם הטוב] הרה"ג עמוד הימיני פטיש החזק מאור הגולה כמור"ר יחיא בן סלימאן קאפה. איש גבור חיל רב פעלים, פעלת צדיק לחיים, בשני ספרים מלחמות ה' ודעת אלהים, הנחמדים מזהב ומזהב רב, תנצב"ה. ותנוחו ותעמוד לגורלך לקץ הימין.

חכמת נשים

בס"ד

התבוננות – לנשים שרוצות להקשיב פנימה.

חברה יקרה,
היום נתחיל סדרה חדשה –
לנשים שרוצות להקשיב פנימה.
כי כשאת מגלה את המרחב הפנימי שלך –
משהו משתנה גם במה שמתרחש סביבך.
מזמינה אותך **למסע**
מסע פנימי, איכותי, אמיתי.
אל תוך הרבדים הכמוסים ביותר
בואי נצא יחד – באומץ ובסקרנות.
ניקח נשימה...
ונחזור – **אליך**.
אז מה את אומרת?
מוכנה?
קדימה. מתחילות.

הכנה למסע

אבל רגע אחד לפני...
שמת לב כמה את עייפה?
מהמאורעות.
מהחופש שמתחיל.
מהיומיום שלא עוצר.
מהמחשבות.
הכול ביחד.
אז עכשיו – תוך כדי הקריאה –
שבי בנוחות.
קחי נשימה עמוקה.
ונשפי לאט.
שוב.
ועוד פעם.
רק תני לגוף שלך... לנשום.
תני לעצמך להביט בפלא הנושם הזה – את.
לאט.
אין לאן לרוץ.
הכול מחכה.
כי הפעם – זה זמן איכות.
זה זמן לעצמך.

לפגוש אותך

מתי לאחרונה באמת פגשת אותה –
את הדמות הזו שנושמת?
מתי ישבת איתה לשיחה פתוחה?
על קפה, עוגה ואולי שקט?
כן, את מכירה אותה –
אבל יש לה עוד המון מה לומר לך.
תני לה לשפוך.
תני לה מקום.
ותהיי פשוט – בהקשבה.
כי בתוכנו חלק אלוך,
והקשבה פנימה היא חיבור לנשמה

את לא המחשבות שלך

המחשבות יתחילו לרוץ. וזה בסדר.
אל תעצרי אותן – רק התבונני.
כמו ילדים שקופצים בין שלוליות.
המחשבות רצות – ואת בצד.
וברגע של שקט פתאומי –
משהו מתבהר:

יש לך מחשבות,

אבל את – לא המחשבות שלך.

ומה את מרגישה עכשיו?
בלבול? שעמום? עניין?
לחץ? ציפייה?
כל רגע לגיטימי.
כל תחושה – יש לה מקום.
וגם –
את לא הרגשות שלך.
וכשהמחשבות שוקטות,
והרגשות מתרככות,
מתחיל להיפתח מרחב חדש –
מרחב של שייכות.
שייכות למשהו גדול ממך.

התודעה נחלצת – ומה שמאחוריה

הרגע הזה – כשאת בלי תוויות, בלי
תפקידים –
יכול להלחץ.
והתודעה שלך נחלצת מהר.
היא מתחילה לשלוף מחשבות, רגשות,
תגובות –
רק כדי "להחזיר אותך לעצמך".
אבל אם את מעיזה לחכות עוד רגע,
רגע אחד בלי לדעת,
בלי לפחד –
משהו חדש נפתח.
את נוגעת בקצה של **עולם התודעה** שלך.
להכיר את המשקפיים שלך
עולם התודעה – הוא לא רעיון ערטילאי.
זו מערכת שלמה שחיה בך.
הקצה שלה – זה מה שאת חושבת שאת
יודעת.
אבל היסודות שלה נשענים על 2 רגליים:
• **האמונות שלך** – על עצמך, על אחרים,
על החיים.

• התפיסות שלך – איך את מבינה את

המציאות
אלו המשקפיים שדרךן את רואה את
המציאות.
והן מושפעות ממה שראית, חווית, שמעת,
עברת –
כילדה. ולאורך כל חיך.
לפעמים החיים הם כמו שמשת חלון
מלוכלכת –
את עומדת מולה, אבל לא באמת רואה דרכה.

רק כשתנקי אותה – תראי את הנוף
הנפלא שמולך
לא את מה שדמיינת,
לא את מה שחשבו – אלא אותך
והנה הבשורה:
אם לפעמים קשה לך, מעיק או מאכזב,
יכול להיות שכל מה שדרוש –
הוא טיפת חומר ניקוי לעדשות.

כי כשמשהו מתבהר בפנים –
חיים שלמים מתבהרים סביבך.
והעולם נראה אחרת.

תרגול התבוננות

מודעות – לפעמים מכאיבה.
הכאב הוא שלב, לא יעד.
הצמיחה היא
הדרך להכיר את הטוב שברך
והיא עוברת דרך התבוננות אמיצה
פנימה.
כי את לא שולטת בכל מה שבחוץ –
אבל בפנים?
שם טמון המפתח.
וכשמשהו זז בתוכך,
המציאות מגיבה.
העולם משתנה.
ההשפעה שלך גדלה.
הטוב שאת מחוללת – נוגע גם באחרים.
להקדיש לעצמך זמן כל יום
שבו את מסתכלת על עצמך כחבילה
שלמה
בלי לשפוט, בלי להצדיק, בלי לברוח,
בלי מסכות –
באמת אחת, ברוך, פנימה.
את נפלאה ומיוחדת כמו שאת!
כל מה שעברת, כל מה ששמעת
מדויק לך ומושגח, וצופן סוד
את סוד חיך,
ובס"ד תזכי לפצח אותו.
סיכום המסע של היום
האדם הוא עולם קטן.
והעולם – הוא מראה מגדילה למה
שמתחולל בליבך.

מאחלת לך שתמשיכי לגדול,
לפתוח מקום – לטוב שעוד יבוא,
ותמשיכי לגדול באמונה.
שבת שלום, ישועות ונחמות,

באהבה,

ליאורה דהן

מטפלת ומאמנת מנטלית בגישת "מתחברת"
050-410-3-421
dahan.liora.co@gmail.com

מטרות העמותה

קמחא
דפסחא

לימוד
שירת
הבקשות
לילדים

בית
הוראה

לימוד
טעמי
המקרא

כולל
אברכים